

Regeringens proposition**1976/77: 67****om ändrad organisation för jordbrukets högskolor, m. m.;**

beslutad den 10 februari 1977.

Regeringen förelägger riksdagen vad som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll för den åtgärd eller det ändamål som framgår av föredragandens hemställan.

På regeringens vägnar.

PER AHLMARK

ANDERS DAHLGREN

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en ny institutionell organisation för jordbrukets högskolor m. m. i anslutning till reformeringen av högskoleutbildningen.

Jordbrukets högskolor sammanförs enligt förslaget till en högskoleenhet, benämnd Sveriges lantbruksuniversitet, med en styrelse och ett rektorsämbete. Vid sin planering av den grundläggande högskoleutbildningen inom enheten svarar styrelsen också för de uppgifter som skall åvila de regionala styrelserna inom högskolan i övrigt. Under sig får styrelsen tre beredningsorgan, nämligen en planeringsberedning, en utbildningsberedning och en forskarutbildningsnämnd.

Forsknings- och forskarutbildningsområdena vid de nuvarande högskolorna föreslås definierade som lantbruksvetenskaplig, skogsvetenskaplig resp. veterinärmedicinsk fakultet inom lantbruksuniversitetet. I det dagliga arbetet finns dock möjlighet att behålla de nuvarande benämningarna, dvs. lantbrukshögskolan, skogshögskolan och veterinärhögskolan, för att beteckna resp. fakultet samt därtill anknuten grundläggande utbildning. Vid varje fakultet skall finnas en dekanus, ett fakultetskollegium, en kollegienämnd, en tjänsteförslagsnämnd samt planerings- och ledningsorgan för den programbundna forskningen och försöksverksamheten.

En linjenämndsorganisation för planering och ledning av den grundläggande utbildningen vid lantbruksuniversitetet införs. Rektor och prorektor för lantbruksuniversitetet utses efter förslag av en särskild valförsamling eller av styrelsen.

Statens skogsmästarskola och veterinärinrättningen (djursjukhuset) i Skara föreslås inordnade i lantbruksuniversitetet. Statens veterinärmedicinska anstalt föreslås lyda under styrelsen för lantbruksuniversitetet och dess beredningsorgan men i övrigt utgöra en i huvudsak självständig enhet.

Den nya organisationen föreslås genomföras med verkan fr. o. m. den 1 juli 1977.

JORDBRUKSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-02-10

Närvarande: statsrådet Ahlmark, ordförande, och statsråden Bohman, Romanus, Turesson, Gustavsson, Mogård, Olsson, Dahlgren, Åsling, Söder, Troedsson, Mundebo, Krönmark, Ullsten, Burenstam Linder, Wikström

Föredragande: statsrådet Dahlgren

Proposition om ändrad organisation för jordbrukets högskolor, m. m.

1 Inledning

1.1 Utredningsarbete och remissbehandling

Regeringen uppdrog den 2 februari 1976 åt styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) att göra en översyn av jordbrukets högskolors institutionella organisation m. m. Uppdraget lämnades mot bakgrund av den av statsmakterna år 1975 beslutade reformeringen av högskoleutbildningen m. m. (prop. 1975: 9, UbU 1975: 17, rskr 1975: 179). Styrelsen skulle utarbeta förslag till grundläggande bestämmelser om högskolornas institutionella organisation, avsedda att ersätta nuvarande stadga för jordbrukets högskolor, samt vissa förslag gällande tillämpningen av dessa bestämmelser.

Under styrelsen har utredningsarbetet bedrivits i en särskild organisationskommitté. Styrelsen har den 7 september 1976 överlämnat sitt huvudförslag till ny institutionell organisation för jordbrukets högskolor. Styrelsen anmälde samtidigt att den hade för avsikt att ytterligare utreda organisationen av den programbundna forskningen. Denna del av uppdraget redovisades den 1 november 1976.

Över huvudförslaget har efter remiss yttranden avgetts av universitets- och högskoleämbetet (UHÄ), som har bifogat yttrande av universitetet i Uppsala, av statskontoret, riksrevisionsverket (RRV), lantbruksstyrelsen, skogsstyrelsen och statens livsmedelsverk. Domänverket, Sveriges skogsägareföreningars riksförbund och Skogsindustriernas samarbetsutskott har avgett gemensamt yttrande. Vidare har yttranden av-

getts av centrala organisationskommittén för högskolereformen (H 75), forskarutbildningsutredningen, Landsorganisationen i Sverige (LO), som har bifogat yttrande av Svenska lantarbetareförbundet, Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Sveriges industriförbund, som åberopar SAF:s yttrande som sitt eget, Tjänstemännens centralorganisation (TCO) och Centralorganisationen SACO/SR, som har bifogat yttranden av Agri-fack, Arkitektförbundet, SACO/SR-föreningen vid skoghögskolan och Sveriges veterinärförbund. Slutligen har yttranden avgetts av Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Trädgårdsnärings riksförbund samt Sveriges förenade studentkårer (SFS).

Tidigare denna dag har chefen för utbildningsdepartementet i prop. 1976/77: 59 lagt fram förslag till högskolelag m. fl. författningar som avses gälla hela högskoleområdet i anslutning till högskolereformen samt vissa andra förslag som avses gälla högskoleorganisationen inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde.

För egen del har jag för avsikt att senare föreslå att regeringen utfärdar en särskild förordning innehållande grundläggande bestämmelser för högskoleorganisationen inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde som bygger på de riktlinjer som jag kommer att föreslå i det följande.

1.2 Huvuddragen i reformeringen av högskoleutbildningen

Den av statsmakterna år 1975 beslutade reformeringen av högskoleutbildningen bygger främst på förslag från 1968 års utbildningsutredning (U 68), den inom utbildningsdepartementet tillkallade U 68-beredningen och kompetenskommittén (KK).

Till grund för förändringarna ligger en helhetssyn på den utbildning som ges efter gymnasieskolan. För denna utbildning används termen högskoleutbildning.

Vissa preciseringar görs i de allmänna behörighetsvillkoren för högre studier. Den som fyllt 25 år och varit verksam i arbetslivet i minst fyra år skall sålunda få allmän behörighet för högskoleutbildning.

Högskoleutbildningen bör bedrivas på vetenskaplig grund, ge kritisk skolning och normalt syfta till att ge de kunskaper och färdigheter som fordras för yrkesverksamhet inom något område av arbetslivet. Ett samspel mellan grundläggande högskoleutbildning och forskning/forskarutbildning bör komma till stånd inom hela högskolan. Särskilda anordningar införs därför i syfte att möjliggöra forskning i anknytning till läroanstalter utan fast forskningsorganisation.

För planering och resursfördelning delas högskoleutbildningens linjer in i fem yrkesutbildningssektorer, nämligen

- 1) utbildning för tekniska yrken, till vilken samtliga utbildningslinjer vid jordbrukets högskolor utom veterinärlinjen förs,

- 2) utbildning för administrativa, ekonomiska och sociala yrken,
- 3) utbildning för vårdyrken, till vilken veterinärlinjen förs,
- 4) utbildning för undervisningsyrken samt
- 5) utbildning för kultur- och informationsyrken.

Ett lokalt förankrat utvecklingsarbete, i nära kontakt med arbetslivet, bör vara grunden för högskoleutbildningens förnyelse. Utbildningen skall ges i form av allmänna, lokala och individuella utbildningslinjer samt enstaka kurser.

Planeringen av högskoleutbildningens omfattning skall grundas på såväl individernas önskemål och behov som arbetslivets efterfrågan. De resurser samhället kan anvisa blir dock den ytterst bestämmande faktorn.

Till flertalet allmänna utbildningslinjer kommer antagningen att vara central. Antagningen till bl. a. enstaka kurser blir helt lokal. Urvalet till utbildningslinjer med antagningsbegränsning grundas på en indelning av de sökande i fem grupper, nämligen sökande med treårig gymnasieskoleutbildning, sökande med tvåårig sådan utbildning, sökande med folkhögskoleutbildning, sökande med utländsk förutbildning samt övriga sökande.

Beträffande nyttillkommande högskoleutbildning innebär riksdagens beslut att denna i första hand skall förläggas till 16 orter eller par av orter utanför de nuvarande universitetsorterna. I syfte att underlätta planeringen av den fortsatta utbyggnaden indelas landet i sex högskole-regioner.

Tills vidare kommer det att finnas högskoleutbildning såväl med statlig som med primär- eller landstingskommunal huvudman. Jordbrukets högskolor föreslås alltså tillhöra jordbruksdepartementet mot bakgrund av den omfattande forsknings- och försöksverksamheten vid dessa högskolor och den starka anknytning som denna verksamhet har till utvecklingsarbetet inom näringsgrenarna i fråga.

I fråga om den statliga högskoleorganisationen inom utbildningsdepartementets område skall det på var och en av utbyggnadsorterna finnas en statlig högskoleenhet. För universitetsorternas del har indelningen i högskoleenheter övervägts närmare med hänsyn till samband i utbildning och forskning av de organisationskommittéer som tillkallats i samband med riksdagens beslut.

Varje högskoleenhet skall ledas av en styrelse bestående av både inom enheten verksamma personer och företrädare för allmänna intressen. För planering m. m. av allmänna och lokala utbildningslinjer skall finnas linjenämnder, bestående av lärare, studerande samt företrädare för teknisk och administrativ personal samt yrkeslivet. Planering m. m. i fråga om forskning/forskarutbildning skall ankomma på fakultets/sektionsnämnder.

För planeringsuppgifter i fråga om den grundläggande högskoleut-

bildningen inrättas för varje högskoleregion en regionstyrelse; i vilken företrädare för allmänna intressen skall ha majoritet. För planerings- och samordningsuppgifter för huvuddelen av högskoleutbildningen har ett nytt ämbetsverk inrättats, nämligen universitets- och högskoleämbetet (UHÄ). Inom verket, som inledde sitt arbete den 1 oktober 1976, finns fem permanenta planeringsberedningar för utbildning och forskning.

Anslagssystemet för den grundläggande högskoleutbildningen grundas på indelningen i yrkesutbildningssektorer. Den lokala friheten att disponera anvisade medel ökas.

Särskilda lokala tjänsteförslagsnämnder för handläggning av ärenden om tillsättning av professorstjänster m. m. har inrättats.

Huvuddelen av de här redovisade delarna av högskolereformen skall genomföras den 1 juli 1977.

2 Nuvarande organisation för jordbrukets högskolor

2.1 Grundläggande förhållanden

Verksamheten vid jordbrukets högskolor och SVA är i stor utsträckning programbunden. Ca 80 % av resurserna disponeras för forskning och försök, medan resten tas i anspråk för utbildning. Verksamheten vid högskolorna syftar bl. a. till att ge de berörda näringarna direkt vägledning i praktiska frågor.

Vid *lantbrukshögskolan* tar den programbundna forskningen (försöksverksamheten) ca 50 % av högskolans resurser i anspråk. Bl. a. finns ett särskilt driftanslag (försöksanslaget) som fördelas av styrelsen efter beredning i olika organ. Försöksverksamheten bedrivs i försöksavdelningar vid resp. institution. Information om resultaten av forskningen och försöksverksamheten meddelas genom en särskild konsulentavdelning. Genom att delar av växtskyddsanstalten nu integreras kommer lantbrukshögskolans verksamhet också att omfatta diagnostik och bekämpningsmedelsprövning rörande växtsjukdomar och skadedjur. Provning utförs också av växtsorter inom jordbruks- och trädgårdsområdena. Dessutom har lantbrukshögskolan en omfattande jordbruksdrift och en rad försöksbesättningar, växthusanläggningar m. m.

Vid *skogshögskolan* är huvudparten av forskningen programbunden och följer ett av styrelsen fastställt program. Detta bereds i en rad olika organ innan det fastställs. Skogshögskolan har också till uppgift att utföra riksskogstaxeringen. Frågan om huvudman för denna är emellertid f. n. under övervägande.

Vid *veterinärhögskolan* förekommer, utöver utbildning och forskning, en omfattande djursjukvård samt viss försöksverksamhet.

Gemensamt svarar jordbrukets högskolor på uppdrag av SIDA för

viss planering av utvecklingsarbete, rekrytering av personal, upplysningsverksamhet m. m.

Vid *statens veterinärmedicinska anstalt (SVA)* förekommer, utöver programbunden forskning, omfattande undersökningar på uppdrag av bl. a. myndigheter och enskilda. Vidare sker produktion av sera, vacciner och andra bakteriologiska preparat. SVA har dessutom en epizootologisk enhet och en konsulentavdelning för utrednings-, rådgivnings- och upplysningsverksamhet.

Veterinärinrättningen (djursjukhuset) i Skara är ett regiondjursjukhus där djursjukvård tillhandahålls mot ersättning. Vid djursjukhuset meddelas också undervisning för veterinärhögskolans studerande. Därutöver bedrivs viss forskning.

Vid *statens skogsmästarskola* utbildas skogsmästare och skogliga skyddsingenjörer. Dessutom anordnas en rad andra, kortare kurser.

Den totala verksamheten under styrelsen för jordbrukets högskolor och SVA hade budgetåret 1975/76 en omslutning av 305 milj. kr. Antalet anställda var ca 3 600. Styrelsen har dessutom visst programansvar för växtförädlingsverksamheten vid Sveriges utsädesförening och Weibullsholms växtförädlingsanstalt.

Verksamheten är delvis spridd över landet. Efter genomförandet av den redan beslutade omlokaliseringen blir ca två tredjedelar av personalen placerade i Ultuna/Uppsala. Resten fördelas på ett tiotal andra orter med huvudvikt på Alnarp, Skara, Garpenberg, Skinnskatteberg och Umeå. Ett stort antal fältförsök bedrivs dessutom på egna försöksgårdar, försöksparker eller mark tillhörig hushållningssällskapen, staten eller privata markägare. Lantbrukshögskolans försök bedrivs under medverkan av hushållningssällskap och lantbruksnämnder av en särskild fältförsöksorganisation.

2.2 Institutionell organisation

Enligt statsmakternas beslut har lantbrukshögskolan, skogshögskolan, veterinärhögskolan och SVA fr. o. m. den 1 januari 1975 en *gemensam styrelse*, styrelsen för jordbrukets högskolor och SVA samt en *gemensam central förvaltning och biblioteksorganisation*. Från samma tidpunkt inrättades också ett gemensamt rektorsämbete, en kollegieberedning och en utbildningsberedning. (Prop. 1974: 108, JoU 1974: 25, rskr 1974: 255).

Styrelsen för jordbrukets högskolor och SVA är styrelse också för veterinärinrättningen (djursjukhuset) i Skara och statens skogsmästarskola. Styrelsen, som leder och samordnar verksamheten vid myndigheterna och i tillämpliga delar svarar för de uppgifter som tidigare åvilat myndigheternas ledningar, består av tio representanter för allmänintressen och näringsliv, ordföranden i det gemensamma rektorsämbetet,

två representanter för de anställda samt en representant för de studerande.

Under styrelsen har det *gemensamma rektorsämbetet* det samlade ansvaret för verksamheten. I ämbetet behandlas bl. a. frågor av gemensam karaktär för högskolorna och anstalten. Det fungerar också som ett normalt rektorsämbete för den centrala förvaltningen och biblioteksorganisationen. Ämbetet består av rektorerna för högskolorna och föreståndaren för SVA. Beslut fattas i närvaro av förvaltningschefen. Ordföranden i det gemensamma rektorsämbetet företräder utåt den samlade verksamheten.

Kollegieberedningen svarar under styrelsen för planering och samordning. Bl. a. samordnar den anslagsframställningar och resursfördelningsärenden, avger förslag till forsknings- och försöksprogram samt avger i samband med att lärartjänst eller högre tjänst inom försöksverksamheten vid jordbrukets högskolor blir ledig, förslag över om tjänsten bör återbesättas, ges ändrat ämnesinnehåll eller dras in. Ledamöter i kollegieberedningen är de tre rektorerna, föreståndaren för SVA, förvaltningschefen, tio representanter för olika ämnesområden samt två företrädare för de anställda.

Utbildningsberedningen svarar under styrelsen för samordning av utbildningarna vid högskolorna och skogsmästarskolan. I beredningen ingår tio representanter för avnämaringintressena, en för universitetsväsendet, fem för lärarna och fem för de studerande.

Vid varje högskola finns ett *rektorsämbete* med de uppgifter som normalt åvilar rektorsämbeten vid övriga högskolor och universitet, dock med undantag för de uppgifter som lagts över på det gemensamma rektorsämbetet. Dessutom finns vid varje högskola ett *lärarkollegium* och en *utbildningsnämnd*. Lantbrukshögskolan har dock två utbildningsnämnder, en vardera för agronom-, hortonom- och landskapsarkitektutbildningarna samt för lantmästar- och trädgårdsteknikerutbildningarna. Skogsmästarskolan har också en utbildningsnämnd. Utbildningsnämnderna har något varierande sammansättning. Särskilda tjänsteförslagsnämnder för beredning av tillsättningsärenden har inrättats vid högskolorna fr. o. m. den 1 september 1975.

För ledning av *försöksverksamhet och programbunden forskning* har varje högskola en särskild organisation.

Vid lantbrukshögskolan finns ett försökskollegium som utarbeter förslag till försöksprogram för högskolan och över huvud behandlar frågor som rör försöksverksamheten. Kollegiet är uppdelat i fyra sektioner, en för vardera jordbruk, husdjur, trädgård och teknik. Kollegiet består av högskolans rektor, försöksintendenten och företrädare för försöksverksamheten, för näringsliv och för samhällsorgan. För informationsverksamheten vid konsulentavdelningen finns också en särskild kommitté.

Vid skogshögskolan har lärarkollegiets forskningsutskott ansvaret för upprättandet av förslag till forskningsprogram. Den programbundna forskningen vid högskolan är indelad i fem program. Dessutom finns vid skogshögskolan en forskningsnämnd som är ett rådgivande organ med uppgift att delta i planering och samordning av forskningen vid högskolan. Nämnden består av representanter för näringsliv, samhällsorgan och de anställda.

För veterinärhögskolan utarbetar nämnden för veterinärinrättningen i Skara förslag till program för försöksverksamheten eftersom sådan verksamhet hittills enbart bedrivits i Skara. I nämnden ingår veterinärhögskolans rektor, platschefen för veterinärinrättningen samt representanter för näringslivet — huvudsakligen det i Skaraborgs län, högskolans ultunadel, de anställda och de studerande. Nämnden fungerar i övrigt som ett lokalt organ för veterinärinrättningen i Skara.

I ledningen för verksamheten vid SVA finns en föreståndare med samma uppgifter som normalt åvilar en verkschef, men med undantag för vad som gäller i fråga om samordning mellan de olika myndigheterna under styrelsen för jordbrukets högskolor och SVA. Vid anstalten finns vidare en tjänsteförslagsnämnd för beredning av vissa tillsättningsärenden. En rådgivande nämnd bereder vissa av de veterinärmedicinska och livsmedelshygieniska fackfrågor som avgörs av anstalten samt är föreståndaren behjälplig i den löpande verksamheten. Nämnden består av representanter för näringsliv, samhällsorgan och de anställda.

3 Utredningsförslaget

3.1 Huvudmannaskap och styrelsens funktion

Utbildningen vid jordbrukets högskolor tar i anspråk endast en mindre del av högskolornas totala resurser. Huvuddelen används för forskning och försöksverksamhet med stark anknytning till utvecklingsarbetet inom berörda näringar. Styrelsen för jordbrukets högskolor och SVA, i fortsättningen benämnd styrelsen, föreslår därför att jordbrukets högskolor även i fortsättningen bör sortera under jordbruksdepartementet.

Styrelsen framhåller bl.a. att den vetenskapliga verksamheten vid lantbrukshögskolan och skogshögskolan till största delen är programbunden. Vid lantbrukshögskolan finns också för information om resultaten från forskning och försöksverksamhet en programbunden verksamhet, som bedrivs genom en särskild konsulentorganisation. Dessa förhållanden ställer, enligt styrelsens mening, krav på en organisation och administration som i vissa avseenden behöver avvika från högskoleorganisationen i övrigt. Detta har också redan delvis tillgodosetts genom den ledningsorganisation som skapades från den 1 januari 1975 och som främst gäller styrelsen. I denna har de tre styrel-

senivåerna i högskoleorganisationen inom utbildningsdepartementets ansvarsområde koncentrerats till en, varigenom antalet beslutsnivåer mellan institutioner och regering har begränsats. Den nuvarande organisationen är emellertid i vissa avseenden komplicerad, med flera självständiga myndigheter som skall arbeta med en gemensam administration och med gemensamma resurser av betydande omfattning. En sådan organisation är tungrodd och svåradministrerad. Den blir också genom uppdelning på myndigheter i för liten utsträckning anpassningsbar till ändrade förutsättningar. Det finns därför, enligt styrelsen, en risk att den inte kan utnyttja de möjligheter till gemensamma insatser som ursprungligen avsågs.

Enligt styrelsens mening är den nuvarande sammansättningen av styrelsen i huvudsak väl avvägd och styrelsen föreslår att den förblir oförändrad. Bl. a. det förhållandet att styrelsen motsvarar tre nivåer inom högskoleorganisationen inom utbildningsdepartementets ansvarsområde medför att dess sammansättning inte helt kan överensstämma med de styrelsemodeller som har föreslagits av H 75.

På regional nivå har jordbrukets högskolor hittills haft ett visst samarbete med universiteten. Styrelsen anser att samarbetet mellan jordbrukets högskolor och annan högskoleutbildning bör ske i hittillsvarande former. Detta innebär att jordbrukets högskolor inte behöver vara representerade i regionstyrelserna.

3.2 Högskoleenhetens organisation

3.2.1 Allmänt

Styrelsen konstaterar att de regionala organisationskommittéerna förutsatt att olika delar av de nya enheter som bildas även i fortsättningen kan bibehålla samma namn som tidigare, även om dessa läroanstalter utgör fakulteter eller institutioner i de nya högskoleenheterna. Sålunda kommer t. ex. benämningarna Lunds tekniska högskola, lärarhögskolan i Malmö och socialhögskolan i Malmö att kunna finnas kvar.

Under styrelsen för jordbrukets högskolor och SVA sorterar i dag inte mindre än sex olika myndigheter, nämligen lantbrukshögskolan, skogshögskolan, veterinärhögskolan, SVA, statens skogsmästarskola och veterinärinrättningen (djursjukhuset) i Skara. Dessa är var för sig relativt små enheter. Jordbrukets högskolors verksamhet är starkt inriktad på experimentell forskning, som fordrar dyrbar teknisk utrustning och kapitalkrävande anläggningar. Verksamhetsområdet kräver ofta tvärvetenskapliga insatser. Genom att jordbrukets högskolor sorterar direkt under jordbruksdepartementet måste de vidare gemensamt svara för en stor del av den utrednings- och planeringsverksamhet som inom högskolan i övrigt ankommer på UHÄ och de regionala organen.

Åtskilliga institutioner inom jordbrukets högskolor har likartad in-

riktning av sin utbildning och forskning eller har resursmässiga samband. Dessa samband har beaktats vid lokalprogrammeringen under den pågående omlokaliseringen. Ämnesmässigt närstående institutioner har förlagts till gemensamma byggnader (centra). Följande centrumbildningar finns eller är planerade: kliniskt centrum, husdjursvetenskapligt centrum, växtskyddscentrum, markvetenskapligt centrum, genetiskt centrum, ekologiskt miljövårdscentrum, viltforskningscentrum samt biomedicinskt centrum. Sedan vissa av dessa centra nu börjat fungera har det visat sig att uppdelningen på olika myndigheter kan innebära ett hinder för rationell samverkan.

Grunden till en integrering av jordbrukets högskolor har lagts genom riksdagens beslut om samförläggning och gemensamma lokaler samt om gemensam styrelse, rektorsämbete, central förvaltning, biblioteksorganisation m. m. Uppdraget att göra en översyn av den institutionella organisationen för jordbrukets högskolor föranleds av dels riksdagens beslut om reformering av högskoleutbildningen, dels behovet av ett effektivt resursutnyttjande inom jordbrukets högskolor. Ett utvidgat samarbete kan, enligt styrelsen, svårligen genomföras utan en uppluckring av de formella gränserna mellan de enskilda läroanstalterna. Uppdraget förutsätter även en samordnad långsiktig planering och möjlighet att i ökad utsträckning gemensamt utnyttja personal och materiella resurser.

Det bör slutligen även uppmärksammas att möjligheten till omplacering av personal ökar väsentligt, om detta kan ske över de nuvarande myndighetsgränserna inom jordbrukets högskolor och SVA. Denna fråga har största vikt inom högskoleområdet eftersom en stor del av personalen avlönas av tillfälliga medel, såsom forskningsrådsanslag och anslag som inte automatiskt uppräknas med hänsyn till pris- och lönestegringar. Även möjligheten att tillämpa en enhetlig personalplanering och personalpolitik påverkas i hög grad av om jordbrukets högskolor och SVA kan agera som en myndighet. Också från redovisningsteknisk synpunkt finns det klara fördelar om jordbrukets högskolor och SVA kan behandlas som en myndighet.

Styrelsen föreslår därför att jordbrukets högskolor sammanförs i en *högskoleenhet*. Som inledningsvis framgått kommer emellertid denna att till sitt verksamhetsinnehåll väsentligt skilja sig från de högskoleenheter som föreslås inrättade inom utbildningsdepartementets ansvarsområde.

Styrelsen har diskuterat en rad olika namn på den nu föreslagna högskoleenheten, nämligen jordbrukets högskolor, Sveriges lantbruksvetenskapliga institut, Sveriges lantbruksuniversitet, Sveriges jordbruksuniversitet och universitetet i Ultuna.

Styrelsen har ifrågasatt om inte den föreslagna högskoleenheten bör benämnas universitet. Därigenom blir det naturligt att de tre högskolor-

na kvarstår som läro- och forskningsenheter inom universitetet. Styrelsen anser det väsentligt att högskolorna får behålla sin identitet och profil. De bör ha egna planeringsorgan för utbildning och forskning och lösa sina uppgifter i samverkan i den omfattning som kan anses rationellt. Det är också viktigt att högskolornas ledning utformas så att behoven från resp. näringsgren kan mötas vid verksamhetens planering.

Styrelsens majoritet förordar benämningen *Sveriges lantbruksuniversitet*.

Styrelsens minoritet har emellertid förordat antingen benämningen *Sveriges jordbruksuniversitet* eller benämningen *universitetet i Ultuna*. Rektor för veterinärhögskolan och föreståndaren för SVA har biträtt det senare förslaget. Som motiv anförs bl. a. att det inte kan vara helt självklart för allmänheten att veterinärmedicinen hör hemma under begreppet lantbruk, att svenska universitet är uppkallade efter de orter till vilka de är förlagda samt att skillnaden mellan jordbruk och lantbruk är oklar.

Styrelsen har övervägt om också SVA borde ingå i högskoleenheten men har funnit att övervägande skäl talar emot detta. Förutom forskning har SVA speciella uppgifter av servicekaraktär som kräver hög beredskap och som är starkt instruktionsbundna. Detta gäller bl. a. de undersökningar som görs på uppdrag av myndigheter och enskilda samt SVA:s produktion av sera, vacciner och andra bakteriologiska preparat. Däremot bör SVA samverka med högskoleenheten inom utbildning och forskning. Bl. a. kommer SVA och högskoleenheten att ha vissa institutioner gemensamma. Forskarna vid SVA bör i viss omfattning också kunna medverka i undervisningen. Denna samverkan bör emellertid kunna säkerställas genom att SVA sorterar under högskoleenhetens styrelse och styrelsens beredningsorgan, främst planeringsberedningen. En sådan mer fristående ställning för SVA får inte hindra omplacering av personal mellan SVA och högskoleenheten, exempelvis vid risk för friställning. Vid SVA bör också i fortsättningen finnas en föreståndare som under styrelsen leder anstaltens verksamhet.

3.2.2 Ledningen av högskoleenheten

Den konstruktion av rektorsämbetena som nu finns vid jordbrukets högskolor är att betrakta som ett provisorium. En organisation med flera rektorsämbeten, men med en central förvaltning och en förvaltningschef, är inte rationell enligt styrelsens mening. Vidare väcker den nuvarande ordningen, som innebär att en av högskolerektorerna tillika är ordförande i det gemensamma rektorsämbetet, principiella betänkligheter. En och samma person bör inte samtidigt företräda såväl universitetet som en av högskolorna. Vid andra högskoleenheter av motsvarande storlek deltar rektor inte i fakulteternas eller motsvarande organs arbete. Särskilt vid lantbrukshögskolan och skogshögskolan finns

dessutom en omfattande programbunden forskning, som bör ledas och samordnas av resp. högskolas rektor. Ett rektorsämbete har bl. a. till uppgift att vara verkställande organ och bör därför sammanträda relativt ofta. Det nuvarande gemensamma rektorsämbetet är enligt styrelsens uppfattning i detta avseende tungrott.

Styrelsen föreslår att ett *rektorsämbete* för universitetet, bestående av universitetets rektor och förvaltningschef, inrättas. Som ställföreträdare för rektor bör finnas en prorektor. På rektorsämbetet föreslås ankomma de uppgifter som normalt åvilar ett rektorsämbete vid en högskoleenhet. Genom att högskoleenheten föreslås sortera direkt under jordbruksdepartementet får emellertid rektorsämbetet dessutom en rad uppgifter rörande samordning, kontaktverksamhet samt långsiktig och övergripande planering som inom högskoleorganisationen under utbildningsdepartementet åvilar organ som ligger utanför högskoleenheterna. Genom styrelsens sammansättning, där rektor är den ende företrädaren för verksamheten, får rektor vidare ställning som styrelsens verkställande ledamot.

Med hänsyn till den omfattande verksamheten inom högskoleenheten, särskilt programbunden sådan, anser styrelsen att det utöver universitetsrektorn bör finnas en rektor vid varje högskola. Denne bör bl. a. vara ordförande i kollegienämnd, lärarkollegium och tjänsteförslagsnämnd. Det bör vidare finnas en prorektor vid varje högskola.

3.2.3 *Gemensamma organ*

Planeringsberedning

Vid jordbrukets högskolor och SVA finns sedan den 1 januari 1975 en kollegieberedning. Den är under styrelsen ett policyskapande organ med uppgift att bl. a. samordna anslagsframställningar och resursfördelningsärenden. Den motsvarar de planeringsberedningar som kommer att inrättas centralt vid UHÄ. Styrelsen föreslår därför att den skall benämnas planeringsberedning men behålla sina nuvarande uppgifter.

I den nuvarande kollegieberedningen finns inte några företrädare för näringsliv och studerande. Styrelsen för universitetet får dock — i motsats till styrelserna för övriga högskoleenheter — en stark dominans av företrädare från näringsliv och allmänna intressen. Det bör vidare uppmärksammas att det för beredning av forsknings- och försöksprogram inom resp. högskola finns särskilda organ med omfattande näringslivsrepresentation. Med hänvisning till detta anser styrelsen att sådana företrädare inte behöver ingå i planeringsberedningen. Beredningen bör dock i förhållande till nuvarande kollegieberedning utökas med rektorn för universitetet, som också bör vara beredningens ordförande, och med en representant för de studerande.

Utbildningsberedning

Utbildningsberedningen vid jordbrukets högskolor saknar direkt motsvarighet inom det övriga högskoleområdet. Beredningen, som också den är ett styrelsens beredningsorgan, motsvaras inom den föreslagna högskoleorganisationen för utbildningsdepartementets ansvarsområde närmast av planeringsberedningarna som dock även har uppgifter avseende forskningen. Utbildningsberedningen har vidare uppgifter som närmast motsvarar de uppgifter som de tidigare föreslagna utbildningsnämnderna inom resp. region skulle komma att få.

Eftersom styrelsens förslag innebär att de nya linjenämnderna får representanter för yrkeslivet och därmed yrkeslivets inflytande över utbildningen vid jordbrukets högskolor ökas, är det enligt styrelsens mening rimligt att något begränsa antalet företrädare för näringsliv och samhällsorgan i utbildningsberedningen om man vill bibehålla en beredning omfattande 21 ledamöter. Styrelsen föreslår därför att utbildningsberedningen får följande sammansättning, nämligen universitetets rektor, en lärare- och en studeranderepresentant från varje linjenämnd samt åtta representanter för näringsliv och samhällsorgan. Rektor bör vara ordförande i utbildningsberedningen. Beredningen bör behålla sina nuvarande uppgifter.

Forskarutbildningsnämnd

Vid jordbrukets högskolor finns ett förhållandevis stort antal ämnesområden. Inom vart och ett av dessa är dock forskarutbildningen oftast relativt begränsad och det har varit svårt att anordna undervisning i den omfattning som avses i forskarutbildningen. Därför bör möjligheter till samverkan på detta område särskilt beaktas inom den föreslagna högskoleenheten.

Inom utbildningsdepartementets ansvarsområde föreslås att forskarutbildningsärendena skall åvila fakultetsnämnderna. För lantbruksuniversitetet skulle det emellertid, med hänsyn till svårigheten att ordna föreskriven forskarutbildning inom varje ämnesområde samt behovet av tvärvetenskapliga kurser, vara en fördel om ansvaret för forskarutbildningen åvilade en gemensam nämnd. Forskarutbildningen skulle då kunna samordnas över högskolegränserna inom närliggande ämnesområden. Styrelsen föreslår att en forskarutbildningsnämnd, gemensam för universitetet, inrättas med representanter för lärare och forskarstuderande. Universitetets rektor bör vara ordförande.

3.2.4 Organ på högskolenivå

Linjenämnder

Styrelsen föreslår att linjenämnder inrättas för följande utbildningslinjer, nämligen agronom- och hortonomlinjerna, jägmästarlinjen, land-

skapsarkitektlinjen, lantmästar- och trädgårdsteknikerlinjerna, skogs-mästarlinjen samt veterinärlinjen. Detta innebär samma ansvarsområden som för de nuvarande utbildningsnämnderna med ett undantag, nämligen utbildningsnämnden för agronom-, hortonom- och landskapsarkitektutbildningarna. Dess ansvarsområde delas upp på två linjenämnder.

Enligt styrelsens uppfattning torde det inte finnas någon principiell skillnad mellan linjenämnderna vid lantbruksuniversitetet och vid högskoleenheterna inom utbildningsdepartementets ansvarsområde. Det är därför rimligt att linjenämnderna får samma uppgifter och blir sammansatta i huvudsak enligt samma principer som vid övriga högskoleenheter. Ordföranden bör således utses av styrelsen. Antalet ledamöter kan emellertid behöva variera beroende på nämndens ansvarsområde. Riktunkten 1/3 av vardera gruppen lärare, studerande och föreläsare för yrkeslivet (inkluderande företrädare för såväl arbetstagare som arbetsgivare eller för annan högskoleutbildning) bör i stort sett följas. Därutöver föreslås en representant för teknisk och administrativ personal.

Planerings- och ledningsorgan för forskning och försöksverksamhet

För programbunden forskning (försöksverksamhet) finns särskilda organ vid jordbrukets högskolor. Vid lantbrukshögskolan finns ett förskolekollegium och vid skogshögskolan en forskningsnämnd.

Styrelsen utgår från att motsvarande bestämmelser som förordats för fakultets- och sektionskollegierna inom utbildningsdepartementets ansvarsområde skall gälla för de enskilda högskolornas lärarkollegier. Vad gäller fakultetsnämnderna framhåller styrelsen beträffande motsvarande organ inom lantbruksuniversitetet följande.

Den planerings- och ledningsorganisation som finns vid lantbrukshögskolan för programbunden forskning (försöksverksamhet) föreslås vara oförändrad.

Huvuddelen av forskningen vid skogshögskolan är programbunden. Programbunden forskning bedrivs vid samtliga institutioner inom högskolan. Som ledningsorgan för skogshögskolans programbundna forskning föreslås den nuvarande forskningsnämnden fungera. Denna bör bestå av högskolans rektor, sex företrädare för näringsliv och samhällsorgan, sex för den programbundna forskningen samt en för de anställda vid högskolan. Forskningsnämnden skall leda och samordna den programbundna forskningen samt i övrigt handlägga de ärenden som berör verksamheten.

Forskningen vid skogshögskolan är indelad i ett begränsat antal program (f. n. fem). Som ledningsorgan för varje program föreslås en programkommitté, bestående av fyra—fem forskare från skogshögskolan samt lika många representanter för näringsliv och samhällsorgan med

intressen inom det aktuella programmet. Programkommittéerna skall under forskningsnämnden leda och samordna den programbundna forskningen inom resp. program.

Från veterinärhögskolan har gjorts framställning om en kraftig ökning av försöksverksamheten. Framställningen är baserad på en inventering av härför lämpade forskningsprojekt. Styrelsen föreslår att denna verksamhet i fortsättningen skall benämnas programbunden forskning. Dess syfte bör vara att ge veterinärmedicinsk vägledning för husdjursnäringens och angränsande verksamheters ändamålsenliga bedrivande.

Som ledningsorgan för den programbundna forskningen vid veterinärhögskolan föreslår styrelsen att en forskningsnämnd inrättas. Den programbundna forskningen är än så länge av begränsad omfattning och bör byggas ut successivt. Det är därför inte aktuellt att inrätta underorgan till forskningsnämnden på samma sätt som vid lantbruks- och skogshögskolorna. En bred näringslivsanknytning i forskningsnämnden är emellertid både önskvärd och nödvändig, liksom representation för lantbrukshögskolan och SVA. Forskningsnämnden vid veterinärhögskolan föreslås bestå av högskolans rektor, sju företrädare för näringsliv och samhällsorgan, sex för den programbundna forskningen och en för de anställda.

På samma sätt som veterinärhögskolans försöksverksamhet föreslås få ändrad benämning till programbunden forskning kunde försöksverksamheten vid lantbrukshögskolan ändra benämning. Styrelsen har emellertid avstått från detta med hänsyn till att begreppet försöksverksamhet för lantbrukshögskolans del är väl inarbetat och har en historisk bakgrund.

Kollegienämnder

Inom lärarkollegierna vid jordbrukets högskolor har hittills handlagts ett relativt stort antal ärenden av gemensam karaktär för resp. högskola. I anslutning till pågående högskolereform kommer kollegiernas ställning emellertid att ändras och de får dessutom ett större antal ledamöter. Vid lantbrukshögskolan finns vidare två kollegier, lärarkollegiet och försökskollegiet, vilka kräver ett samordnande organ.

Inom utbildningsdepartementets ansvarsområde kommer största delen av fakulteternas uppgifter i fråga om ledning av forskning och forskarutbildning att överföras till fakultets/sektionsnämnder. Styrelsen anser det emellertid vara väsentligt att det skapas ett organ som kan samordna all verksamhet inom resp. högskola.

Styrelsen föreslår därför att en kollegienämnd, i princip motsvarande fakultetsnämnderna inom utbildningsdepartementets ansvarsområde, inrättas vid varje högskola. Dock avses kollegienämnderna få särskilda

uppgifter, främst beträffande planering av den programbundna forskningen och försöksverksamheten samt samordning av högskolans samlade verksamhet.

Kollegienämnderna bör få i uppgift att bereda bl. a. anslagsäskanden, anslagsfördelningsfrågor och prövning av ämnesinnehåll i vissa ledigblivna högre tjänster. Vidare bör de medverka i utarbetandet av förslag till forsknings- och försöksprogram vid resp. högskola samt föreslå de åtgärder i fråga om forskningen och försöksverksamheten inom högskolan som de finner påkallade.

Kollegienämnderna bör vara sammansatta av representanter för lärarkollegiet, de anställda och de studerande samt vid lantbrukshögskolan även för försökskollegiet. Representanterna för lärarkollegiet bör vid skogshögskolan och veterinärhögskolan utgöra fler än halva antalet ledamöter. Vid lantbrukshögskolan bör representanter för lärarkollegiet och försökskollegiet tillsammans utgöra en majoritet. Högskolornas rektorer föreslås vara ordförande i resp. nämnd.

Även vid SVA kan en motsvarande nämnd övervägas. I denna skulle i tillämpliga delar handläggas liknande uppgifter som i högskolornas kollegienämnder. I SVA:s nämnd borde ingå föreståndaren som ordförande, avdelnings- och sektionscheferna (motsvarande) samt företrädare för berörda personalorganisationer. Med hänsyn till vad lagen (1976: 580) om medbestämmande i arbetslivet kan komma att betyda för beslutsfunktionerna vid ämbetsverk föreslår styrelsen emellertid att förhandlingar med anledning av denna lag avvaktas innan slutlig ställning tas beträffande en sådan nämnd vid SVA.

3.2.5 Institutionernas ledning

Inom utbildningsdepartementets ansvarsområde föreslås att den ordning med institutionsstyrelser som försöksvis tillämpats de senaste åren skall permanentas och utvidgas till att gälla i princip samtliga institutioner. Enligt normalmodellen beslutar institutionsstyrelsen i samtliga ärenden utom sådana som rör förslag om tillsättning av tjänst eller antagning av studerande till forskarutbildning. I dessa frågor beslutar prefekten och de ordinarie lärarna eller de lärare som tjänstgör som handledare i forskarutbildning. Vid vissa institutioner tillämpas emellertid en ordning enligt vilken institutionsstyrelsen beslutar även i dessa frågor.

Styrelsen föreslår att det bör ankomma på högskoleenhetens styrelse att, efter förslag av berörda grupper inom institution, avgöra vilka beslut institutionsstyrelsen bör fatta. Härvid kan styrelsen pröva om avsteg skall behöva göras från den beslutskompetens och sammansättning som normalt gäller för institutionsstyrelser. Styrelsen bör också avgöra hur verksamheten skall ledas vid övriga arbetsenheter och inrättningar som finns vid högskoleenheten.

3.2.6 Ordning för att avge förslag till rektor

Vid läroanstalterna för högskoleutbildning utses rektor f. n. antingen genom lokala val eller av regeringen, i vissa fall efter lokalt förslag. Vid jordbrukets högskolor har rektor utsetts av regeringen på förslag av styrelsen, som i ärendet hört berörda kollegier. Kollegiernas förslag till rektor har framtagits genom val.

Styrelsen föreslår att rektor för universitetet utses av regeringen efter förslag av en särskild valförsamling bestående av representanter för lärare samt vissa tjänstemän inom försöksverksamheten, för de anställda och för de studerande i proportionen 2:2:1. Styrelsen skall därvid yttra sig över valförsamlingens förslag. Inom utbildningsdepartementets ansvarsområde ingår dessa grupper i proportionen 1:1:1. Med hänsyn till forskningens relativt sett stora omfattning vid lantbruksuniversitetet kan det emellertid anses motiverat att representationen för de studerande minskas. Ledamöterna från resp. högskola föreslås bli utsedda i proportion till dennas andel av lärare samt vissa tjänstemän inom försöksverksamheten, av anställda och av inskrivna studerande. Vid lantbrukshögskolan bör lärarkollegiet och försökskollegiet gemensamt utse representanter för lärare samt vissa tjänstemän inom försöksverksamheten varvid försökskollegiet med hänsyn till lärarkollegiets föreslagna sammansättning utökas med behöriga innehavare av och långtidsvikarier på inom försöksverksamheten förekommande tjänster, för vilka krävs doktorsexamen eller motsvarande kompetens.

Styrelsen föreslår vidare att rektor för resp. högskola utses av regeringen efter förslag från en särskild valförsamling som utses på motsvarande sätt som vid val av universitetets rektor. Prorektorerna för universitetet och resp. högskola bör utses av styrelsen efter förslag av samma församlingar som föreslår rektorer.

3.2.7 Vissa tillträdesfrågor

Styrelsen anser det inte erforderligt att styrelsen för lantbruksuniversitetet skall vara antagningsmyndighet för agronom-, hortonom-, jägmästar-, landskapsarkitekt- och veterinärlinjerna. Den finner det mest ändamålsenligt att UHÄ beslutar i dessa frågor, eftersom bestämmelserna om urval kommer att vara de samma för ett stort antal utbildningslinjer, bl. a. dessa. Enligt styrelsen bör emellertid ett samråd på central nivå ske i den formen att Sveriges lantbruksuniversitet liksom andra centrala myndigheter blir representerat i antagningsnämnden vid UHÄ. Styrelsen förutsätter emellertid att det även i fortsättningen skall bli möjligt för styrelsen att anta studerande till enstaka kurser (specialstuderande), samt att för vissa av dessa ge en fullständig examen. För övriga utbildningslinjer och kurser vid universitetet föreslås att styrelsen för lantbruksuniversitetet blir antagningsmyndighet och får möjlighet att inrätta antagningsnämnder.

3.2.8 Anslagssystem

Styrelsen avser att återkomma i denna fråga vid senare tillfälle.

3.2.9 Statens skogsmästarskola och veterinärinrättningen i Skara

I pågående reformering av högskoleutbildningen integreras inom utbildningsdepartementets ansvarsområde samtliga mindre läroanstalter i de högskolcenheter som föreslås bildade. Styrelsen föreslår att statens skogsmästarskola och veterinärinrättningen (djursjukhuset) i Skara inordnas i skogshögskolan resp. veterinärhögskolan i samband med att jordbrukets högskolor sammanförs till en högskoleenhet.

För skogsmästarskolan kan härigenom en ökad forskningsanknytning av utbildningen uppnås. Skolans produktionstekniska inriktning bör dock bibehållas. En del av de administrativa uppgifterna bör överföras till den centrala förvaltningen. Skogsmästarskolan föreslås ingå i skogshögskolan som en institution benämnd skogsmästarskolan. Vid skogsmästarskolan bör, liksom vid övriga högskoleinstitutioner, finnas en styrelse.

Veterinärinrättningen i Skara har i alla sina aktiviteter nära anknytning till veterinärhögskolan. Enligt styrelsen bör veterinärinrättningen inordnas i veterinärhögskolan som en särskild arbetsenhet benämnd djursjukhuset i Skara.

3.2.10 Inrättande av lokala organ

I nedanstående tablå redovisas nuvarande antal anställda och studerande vid jordbrukets högskolor och SVA på olika orter sedan nu beslutad omlokalisering genomförts.

	<i>Antal anställda</i>	<i>Antal studerande¹</i>
Alnarp/Lund/Balsgård	440	440
Skara	110	70
Ultuna/Uppsala	2 250	1 480
Skinnskatteberg	30	100
Garpenberg	190	50
Umeå	380 ²	240
Röbäcksdalen	50	
Övriga orter	150	90 ³
	<u>3 600</u>	<u>2 470⁴</u>

Lokala organ finns redan i Alnarp, Skara, Garpenberg och Röbäcksdalen men med relativt skilda sammansättningar och uppgifter. Dessa lokala organ beslutar i eller bereder i huvudsak frågor som rör samordningen av verksamheten på orten.

¹ Inom grund- och forskarutbildning.

² Inkl. skogstaxering.

³ Propedeutisk kurs för agr.stud.

⁴ Styrelsen föreslår i anslagsframställning för budgetåret 1977/78 en ökning av antalet antagna studerande på veterinär- och hortonomlinjerna. Styrelsen förordar vidare en total ökning av antalet antagna studerande under den närmaste femårsperioden i storleksordningen 145—180, vilket kan beräknas öka antalet närvarande studerande till ca 3 000.

Enligt styrelsens mening bör fortlöpande prövas vilka ytterligare uppgifter som kan delegeras till lokala organ. Bl. a. bör bemanningsplanering, personalplanering, omplacering inom institution, förslag till anställning av personal och övriga uppgifter som har samband med ledningen av arbetet på orten skötas lokalt.

Arbetsuppgifterna för de lokala organen stämmer väl överens med de uppgifter som föreslås gälla för förvaltningsnämnder inom utbildningsdepartementets ansvarsområde. Styrelsen föreslår därför att dessa organ benämns lokala förvaltningsnämnder.

Styrelsen anser dock att de lokala förvaltningsnämnderna inte behöver ges identiska uppgifter och identisk sammansättning. Hänsyn bör tas till lokala behov och önskemål. Förvaltningsnämnderna bör i princip sammansättas av företrädare för de verksamheter som finns på orten samt för de anställda och de studerande på orten.

3.2.11 Tidpunkt för genomförande av förslag

Enligt styrelsen bör de nu föreslagna åtgärderna genomföras vid samma tidpunkt som inom utbildningsdepartementets ansvarsområde, dvs. den 1 juli 1977.

4 Remissyttrandena

4.1 Huvudmannaskap och styrelsens funktion

Flertalet remissinstanser tillstyrker eller lämnar utan erinran styrelsens förslag i fråga om huvudmannaskap och styrelsens funktion. UHÄ konstaterar därvid att 1975 års riksdagsbeslut angående högskolereformen slår fast att jordbrukets högskolor är en del av den samlade högskolan. Högskolan skall så långt möjligt omfattas av vissa enhetliga principer för bl. a. den institutionella organisationen. Det ligger i sakens natur att dessa principer inte helt kan tillämpas för jordbrukets högskolor. Det är emellertid enligt UHÄ:s mening viktigt att endast sådana undantag görs som verkligen betingas av forsknings- och försöksverksamheten och de krav den ställer. Det är vidare viktigt att undantagen inte utformas så, att de strider mot intentionerna i högskolereformen eller försvårar en helhetssyn över de nuvarande departementsgränserna på högskolan.

Enligt domänverket, Sveriges skogsägareföreningars riksförbund och Skogsindustriernas samarbetsutskott är det en förutsättning för den önskade utvecklingen av den skogliga forskningen att jordbrukets högskolor även i fortsättningen sorterar under jordbruksdepartementet. SAF har i tidigare yttranden över den högre utbildningens institutionella organisation förordat att man bör sträva mot att all utbildning i det allmänna utbildningssystemet förs till ett och samma ämbetsverks an-

svarsområde. TCO har i högskolefrågan konsekvent hävdat att all högskoleutbildning bör inordnas under gemensam ledning såväl på verksamhetsnivå som lokalt. Argumenten för att jordbrukets högskolor skall ha en särställning är, enligt TCO:s uppfattning, inte övertygande. Målet bör fortfarande vara att jordbrukets högskolor skall ingå i en enhetlig högskola. Åtgärder som vidtas bör därför syfta till att underlätta en framtida integrering med högskoleorganisationen inom utbildningsdepartementets ansvarsområde. LRF understryker vikten av att jordbrukets högskolor och SVA sorterar under jordbruksdepartementet, bl. a. med hänsyn till den omfattande forskning och försöksverksamhet som bedrivs inom högskolorna och anstalten och den starka anknytning denna har till övrigt utvecklingsarbete i de berörda näringarna. Förbundet påpekar också att högskolorna och anstalten har en omfattande annan verksamhet som mer eller mindre är av uppdragskaraktär. Denna är nära knuten till forskningen, försöksverksamheten och undervisningen och bedrivs i ett intimt samarbete med andra statliga myndigheter under jordbruksdepartementet, lantbrukets föreningsrörelse samt andra organisationer och företag som är verksamma inom berörda näringar.

SFS föreslår att studeranderepresentationen i styrelsen utökas från en till tre ledamöter.

Flertalet remissinstanser lämnar styrelsens förslag angående samverkan med högskoleorganisationen inom utbildningsdepartementets område utan erinran. Universitetet i Uppsala framhåller att man sedan många år haft ett fruktbart samarbete, huvudsakligen av informell karaktär på institutionsnivå med jordbrukets högskolor. En mera systematiserad samverkan mellan universitetet och jordbrukets högskolor bör övervägas för att undersöka möjligheten att nå ökad effekt beträffande samordningen av viss grundutbildning och en bättre samverkan när det gäller utnyttjandet av tyngre apparatur.

Statens livsmedelsverk förutsätter att planeringsorganen för utbildning och forskning får möjlighet till ett informellt samarbete med motsvarande organ inom högskoleorganisationen inom utbildningsdepartementets ansvarsområde. SAF framhåller att ett avsteg från principen om att föra samman all utbildning i en organisation förutsätter och kräver väl utvecklade samverkansformer.

TCO anser att kontakterna med den regionala organisationen är nödvändiga och att dessa bör vara formaliserade. Åtminstone regionstyrelsen i Uppsala-regionen bör få likartade uppgifter i förhållande till jordbrukets högskolor som till den kommunala högskolan inom regionen. SFS instämmer däremot i styrelsens konstaterande att ett inordnande av jordbrukets högskolor i den regionala organisationen skulle medföra stora problem.

4.2 Högskoleenhetens organisation

4.2.1 Allmänt

De frågor som sammanhänger med ett sammanförande av jordbrukets högskolor i en högskoleenhet, med graden av samordning mellan de i enheten ingående delarna och med överensstämmelsen mellan denna högskoleenhet och enheterna inom utbildningsdepartementets ansvarsområde har behandlats utförligt av remissinstanserna. Samtliga remissinstanser tillstyrker en ytterligare samordning mellan jordbrukets högskolor och ett sammanförande av jordbrukets högskolor i en högskoleenhet.

UHÄ menar för sin del att det är vanskligt att, som styrelsen föreslår, söka uppnå såväl fördelarna i ett sammanförande av jordbrukets högskolor till en myndighet som fördelarna i att bevara dem som fristående högskolor. I stället bör en mera entydig väg väljas. UHÄ förordar att en högskoleenhet bildas. Behovet av att kunna identifiera de tre huvuddelarna av högskoleenheten kan tillgodoses väl även inom ramen för en sådan organisation. Ett införande av fakultetsbegreppet också för jordbrukets högskolor skulle ge en utmärkt grund för att anknyta lantbruksuniversitetets forsknings- och forskarutbildningsorganisation till den nuvarande indelningen i läroanstalter på ett sätt som är helt förenligt med principerna för högskoleorganisationen i övrigt.

UHÄ stryker i detta sammanhang under att någon formell indelning i administrativa enheter över institutionsnivån inte har förutsatts i riksdagens beslut beträffande de statliga högskoleenheternas organisation, i all synnerhet inte någon sådan indelning genom centrala föreskrifter. I den mån sådana förekommer kommer detta att vara en följd av ett lokalt önskemål att i det dagliga arbetet kunna definiera en grupp av institutioner. En sådan formell indelning skulle få en konserverande effekt och motverka syftena med att sammanföra befintliga läroanstalter till större enheter. UHÄ anför också att en viss begreppsförvirring kan uppstå om förslaget genomförs. H 75, statskontoret och forskarutbildningsutredningen delar UHÄ:s synpunkter.

RRV tillstyrker förslaget att sammanföra jordbrukets högskolor till en högskoleenhet, vilket man ser som ett led i en successiv integration. Lantbruksstyrelsen betonar vikten av att de enskilda högskolorna kan behålla sin särart. Skogsstyrelsen finner det ändamålsenligt att en högskoleenhet bildas av jordbrukets högskolor. Styrelsen påpekar samtidigt att det är utomordentligt viktigt att varje högskola får möjlighet att inrikta sin forskning och undervisning mot för resp. näring adekvata mål. För statens livsmedelsverk ter sig bildandet av en högskoleenhet som en naturlig följd av senare års resursförstärkning för och samförläggning av högskolorna.

Domänverket, Sveriges skogsägareföreningars riksförbund och Skogs-

industriernas samarbetsutskott accepterar sammanförandet i en högskoleenhet mot bakgrund av att också styrelsen ansett det vara väsentligt att högskolorna kan bevara sin identitet och sin profil samt föreslagit att högskolornas ledning utformas så att behoven från resp. näringsgren kan mötas vid verksamhetens planering. Emellertid bör organisationen ytterligare profileras gentemot den modell som föreslås för utbildningsdepartementets ansvarsområde för att näringsens intressen skall kunna tillmötesgå. Genomgående föreslås en längre gående decentralisering.

LO framhåller i fråga om bildandet av en högskoleenhet att strävan bör vara att möjliggöra en så likartad organisation som möjligt för samtliga universitet och högskolor, oavsett om de sorterar under utbildnings- eller jordbruksdepartementet.

SAF, SACO/SR, LRF, Trädgårdsnäringsens riksförbund och *SFS* ansluter sig till styrelsens förslag om en ytterligare samordning av jordbrukets högskolor och ett sammanförande i en högskoleenhet.

I fråga om benämningen av den högskoleenhet som föreslås bildad är remissutfallet mera splittrat.

Sveriges lantbruksuniversitet förordas av *statskontoret, lantbruksstyrelsen* — som dock ifrågasätter om inte lantbruksuniversitetet, Ultuna (med Alnarpsdelen, Umeådelen etc.) vore att föredra — *LO, SAF* och *LRF*. *UHÄ* förordar benämningen lantbruksuniversitetet. För att bättre anknyta till benämningarna för övriga universitet, samt eftersom termen lantbruk inte kan anses täcka samtliga verksamheter vid högskoleenheten, föreslår *statens livsmedelsverk* universitetet i Ultuna. Samma invändning mot termen lantbruk reses av *SACO/SR*, som i stället föreslår universitetet för lantbruk, skogsbruk och veterinärmedicin som benämning. *SFS*, slutligen, menar att den nuvarande benämningen, jordbrukets högskolor, mycket väl kan bibehållas.

Förhållandet att samma prefix, lantbruk, skulle användas för såväl högskoleenheten som en av dennas delar enligt styrelsens förslag har uppmärksammats av *lantbruksstyrelsen*, som föreslår att lantbrukshögskolan får ändrad benämning till jordbrukshögskolan eller jordbruks- och trädgårdshögskolan, samt *LO*, som menar att lantbrukshögskolan bör kallas jordbrukshögskolan i fortsättningen. *UHÄ, statskontoret, H 75* och *forskarutbildningsutredningen*, som föreslår att fakultetsbegreppet införs, anser att fakulteterna bör benämnas lantbruksvetenskaplig (eventuellt jordbruksvetenskaplig), skogsvetenskaplig och veterinärmedicinsk fakultet.

SVA:s ställning i organisationen har uppmärksammats av några remissinstanser. *Statskontoret, RRV* och *statens livsmedelsverk* menar att *SVA* bör kvarstå som egen myndighet under styrelsen för högskoleenheten. *RRV* förutsätter därvid att möjligheter till en administrativ samordning mellan högskoleenheten och *SVA* tillvaratas.

TCO förordar emellertid en nära anknytning av anstalten till den

övriga organisationen med hänsyn till personalens intresse av en större organisation med den ökade trygghet och de förbättrade utvecklingsmöjligheter som en sådan ger. Härigenom kan också forsknings- och undervisningsresurser utnyttjas mer rationellt. LRF menar att möjligheterna till en närmare samordning av verksamheterna vid universitetet och anstalten har behandlats summariskt av styrelsen. Särskilt med tanke på den programbundna forskning, som nu föreslås etablerad vid veterinärhögskolan, borde en närmare samordning med den programbundna forskningen vid SVA ha diskuterats. LRF är därvid medvetet om att problem kan uppstå vid ledningen av SVA:s myndighetsbundna uppdragsverksamhet.

4.2.2 Ledningen av högskoleenheten

Samtliga remissinstanser tillstyrker förslaget att för högskoleenheten inrättas ett rektorsämbete, bestående av högskoleenhetens rektor och förvaltningschef. TCO menar att detta enbart bör vara en temporär lösning i väntan på att utbildnings- och forskningsresurserna vid jordbrukets högskolor på de olika orterna på lämpligt sätt kan integreras inom högskoleenheterna i den nya högskolan.

I fråga om förslaget att behålla rektorsbefattningarna vid högskoleenhetens olika delar har remissinstanserna skilda uppfattningar. UHÄ påpekar att någon särskild verkställande ledning av typ rektor inte genom centralt beslut kommer att knytas till motsvarande delar av högskoleenheter inom utbildningsdepartementets ansvarsområde. UHÄ framför, i likhet med H 75, att de nuvarande rektorerna skulle kunna anförtros ordförandeskap i aktuella fakultetsorgan och också ledningsuppgifter av andra slag med anknytning till berörd forskning och utbildning.

Statskontoret avstyrker förslaget om särskilda rektorsbefattningar vid de enskilda högskolorna. RRV kan däremot, mot bakgrund av önskemålet om en effektiv samordning av verksamheten på en nivå mellan institution och universitetsstyrelse, tillstyrka att dessa befattningar tills vidare kvarstår.

Lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen tillstyrker särskilt att rektorsbefattningarna vid de enskilda högskolorna kvarstår som heltidssysslor. Samma uppfattning framförs av domänverket, Sveriges skogsägareföreningars riksförbund och Skogsindustriernas samarbetsutskott, som diskuterar frågan med utgångspunkt i förhållandena vid skogshögskolan. De menar att utredningens förslag är alltför vagt formulerat i fråga om ställningen för rektorerna vid de enskilda högskolorna. Det måste klart framgå att rektor för skogshögskolan även i fortsättningen skall ha det samlade ansvaret för såväl utbildning som forskning vid högskolan. Även Svenska lantarbetareförbundet och SFS tillstyrker bevarandet av rektorsbefattningarna vid de enskilda högskolorna.

LRF framhåller att en samordning av verksamheten inom resp. högskola är önskvärd, men ställer sig tveksam till om det därför bör finnas en rektor vid varje högskola. Dels leder detta till tanken att det skulle finnas ett särskilt rektorsämbete vid varje högskola, vilket inte är avsikten enligt styrelsens förslag, dels kan det ifrågasättas om samordningen kräver en heltidstjänst som rektor vid varje högskola.

4.2.3 *Gemensamma organ*

De flesta remissinstanserna tillstyrker huvuddragen i styrelsens förslag till gemensamma organ eller lämnar dessa förslag utan erinran. *RRV* framhåller emellertid att det bör vara styrelsens uppgift att själv utse och avgöra sammansättningen av de beredningsorgan som bedöms erforderliga. I sammanhanget påpekar verket att planeringsberedningen antingen bör vara ett rent tjänstemannaorgan, förslagsvis bestående av de fyra rektorerna, föreståndaren vid SVA och förvaltningschefen, eller bestå av ett större antal ledamöter med representanter även för yrkeslivet.

Lantbruksstyrelsen har inget att erinra mot att näringslivsrepresentationen minskar i utbildningsberedningen. I forskarutbildningsnämnden bör ingå även näringslivsrepresentanter, om inte nämnden underställs utbildningsberedningen. Minst en forskarstuderande bör också ingå bland studeranderepresentanterna i utbildningsberedningen. *Skogsstyrelsen* relaterar de mycket positiva erfarenheter man haft av utbildningsberedningens hittillsvarande arbete.

Domänverket, *Sveriges skogsägareföreningars riksförbund* och *Skogsindustriernas samarbetsutskott* ifrågasätter mot bakgrund av att de förordar en längre gående decentralisering till förmån för de enskilda högskolorna riktigheten av att inrätta en planeringsberedning med föreslagna befogenheter och sammansättning. Om en planeringsberedning trots allt inrättas bör näringslivet bli representerat i den.

H 75 påpekar att den föreslagna organisationen med en gemensam forskarutbildningsnämnd skiljer sig från den som *H 75* och forskarutbildningsutredningen presenterat, i vilken ansvaret för forskarutbildningen ligger på fakultetsnämnder. På sikt kan det, i anslutning till slutbehandling av forskarutbildningsutredningens förslag, bli anledning till en mer ingående prövning av denna fråga.

LO framhåller vikten av att arbetstagersidan blir representerad i bl. a. planeringsberedningen liksom i övriga beredningar och nämnder. *TCO* anser att planeringsberedningen, liksom planeringsberedningarna vid UHÄ, bör ha en majoritet av allmänna intressen. *SACO/SR* menar att gruppen assistenter/amanuenser bör ha möjlighet till representation i utbildningsberedning och forskarutbildningsnämnd. Över huvud bör de anställdas representation i organ där de har företrädare vara så stor att samtliga berörda huvudorganisationer har möjlighet att utse företrädare.

LRF accepterar — med hänsyn till den starka näringslivsrepresentation som finns i styrelsen och i organ på lägre nivå — styrelsens uppfattning att näringslivsrepresentation inte är nödvändig i planeringsberedningen. *Trädgårdsnäringsens riksförbund* och *SFS* tillstyrker de förslag som görs beträffande gemensamma organ. *Trädgårdsnäringsens riksförbund* påpekar dock att trädgårdsnäringen bör bli representerad i utbildningsberedningen.

4.2.4 Organ på högskolenivå

Också i fråga om organen på högskolenivå råder delade meningar mellan remissinstanserna. Det gäller planerings- och ledningsorganisationen för den programbundna forskningen och försöksverksamheten samt de föreslagna kollegienämnderna.

Samtliga remissinstanser tillstyrker förslagen angående linjenämndsorganisation eller lämnar dem utan erinran. *UHÄ* anser det vara viktigt att endast de undantag som erfordras till följd av den programbundna forskningen och försöksverksamheten görs från den institutionella organisationen för övriga högskoleenheter. *UHÄ* pekar dock på möjligheten att genom inrättandet av förvaltningsnämnder lösa den interna organisationen av en större högskoleenhet.

Statskontoret menar att om fakultetsbegreppet införs så kan planering och ledning av forskning och försöksverksamhet ske inom de organisationsformer och det regelsystem som föreslås för övriga högskoleenheter. *RRV* tillstyrker däremot förslaget i dessa avseenden.

Skogsstyrelsen och *statens livsmedelsverk* anser att behovet av näringslivsinflytande har tillgodosetts på ett tillfredsställande sätt också på denna nivå inom högskoleenheten. *Domänverket*, *Sveriges skogsägareföreningars riksförbund* och *Skogsindustriernas samarbetsutskott* anför att kollegienämnden bör få näringslivsrepresentation med hänsyn till de uppgifter den tilldelats i förslaget.

H 75 och *forskarutbildningsutredningen* påpekar att sammansättningen av de organ som föreslås för planering och ledning av forskningen avviker från det förslag som *H 75* och *forskarutbildningsutredningen* presenterat för utbildningsdepartementets ansvarsområde. Detta kan leda till samma prövning på sikt som i fråga om forskarutbildningsnämnden. Dessa instanser är dock väl medvetna om att de speciella förhållanden, i första hand förekomsten av en omfattande programbunden forsknings- och försöksverksamhet, här kan motivera särskilda lösningar. *SAF* framför liknande synpunkter i fråga om behovet av en särskild organisation vid denna högskoleenhet. Föreningen påpekar vidare det väsentliga i en nära kontakt mellan forskningen och grundutbildningen. *LO* framhåller vikten av att personalen blir representerad i olika nämnder på högskolenivån. Enligt *TCO* kan särskilda forskningsnämnder undvaras om fakultetskollegierna får stark extern representation. Den

programbundna försöksverksamheten torde därvid kräva en särskild organisation. SACO/SR har ifrågasatt om inte de administrativa organen formellt ges en alltför dominerande roll i den nya organisationen. Särskilda vetenskapliga rådsgrupper, där en vetenskaplig debatt kan föras, borde inrättas av styrelsen på olika nivåer. Man framhåller också att med hänsyn till den omfattande forsknings- och försöksverksamheten en organisatorisk likformighet med högskoleorganisationen inom utbildningsdepartementets ansvarsområde inte får vara ett överordnat mål.

LRF tillstyrker förslagen till planerings- och ledningsorganisation för den programbundna forskningen och försöksverksamheten vid veterinärhögskolan och skogshögskolan. För lantbrukshögskolans del föreslår förbundet att liknande organisation och nomenklatur tillämpas som vid skogshögskolan och veterinärhögskolan. De administrativa resurserna för planering och ledning av dessa programbundna verksamheter bör samlas till en enhet. En eventuell förstärkning av dessa resurser, liksom handläggarnas stationering, bör närmare utredas av styrelsen för högskoleenheten. *Trädgårdsnäringens riksförbund* förutsätter att trädgårdsnäringen ges en skälig representation i berörda linjenämnder. SFS anser att de studerande bör vara representerade i kollegienämnderna med minst 1/4 av totala antalet ledamöter.

4.2.5 Övriga frågor

Samtliga remissinstanser lämnar styrelsens förslag i fråga om institutionernas ledning utan erinran. När det gäller ordningen för att avge förslag till rektor menar *statskontoret* att några särskilda bestämmelser om val av rektor för högskoleenheterna lantbrukshögskolan, skogshögskolan och veterinärhögskolan inte bör ingå i den förordning som regeringen senare utfärdar. H 75 och SFS ifrågasätter om de skäl som anförts för en mindre representation för de studerande i de församlingar som skall nominera rektorer än i motsvarande inom utbildningsdepartementets ansvarsområde är tillräckligt starka.

För den lokala antagning som kan komma att ske vid högskoleenheten förordar TCO att antagningsnämnder inrättas med representation från arbetslivet.

Domänverket, Sveriges skogsägareföreningars riksförbund och *Skogsindustriernas samarbetsutskott* förutsätter att av riksdagen anvisade medel till såväl utbildning som forskning direkt tillförs de enskilda högskolorna, för att där fördelas mellan institutioner och program. Därmed skulle högskolornas ansvar för planering, samordning och verkställighet inom resp. område understrykas.

Skogsstyrelsen tillstyrker förslaget beträffande skogsmästarskolans inordnande som en institution vid skogshögskolan. Styrelsen anser att detta kan leda till ökad forskningsanknytning av utbildningen och till ett fruktbart lärarutbyte mellan skogshögskolan och skogsmästarskolan.

TCO samt *domänverket*, *Sveriges skogsägareföreningars riksförbund* och *Skogsindustriernas samarbetsutskott* tillstyrker också förslaget och tar tillfället i akt att framföra att skogsinstitutens utbildning av skogstekniker bör inordnas i lantbruksuniversitetet. Samtliga remissinstanser har lämnat förslaget till inordning av veterinärinrättningen i Skara i högskoleenheten utan erinran.

H 75 ser det för sin del som utomordentligt väsentligt att de nya högskoleenheternas styrelser själva får utforma den inre förvaltningsstruktur hos resp. enhet som de med hänsyn tagen till högskolereformens allmänna syften finner ändamålsenliga. Den av *H 75* föreslagna ordningen med förvaltningsnämnder ger här goda utgångspunkter för den interna organisationen av en större högskoleenhet. *LRF* instämmer i att lokala organ bör inrättas på övriga orter förutom Ultuna, särskilt med tanke på den splittring av skogshögskolan som sker i samband med dess omlokalisering. Målet bör härvid vara en så långtgående decentralisering som möjligt av beslutanderätten. *TCO* understryker starkt att då organ med företrädare för arbetslivet och allmänna intressen tillsätts, bör arbetstagsarsidan representeras i större utsträckning än hittills vid jordbrukets högskolor. Representanterna bör då nomineras av berörda organisationer. På samma sätt bör personalrepresentanterna utses genom berörda personalorganisationer.

5 Föredraganden

Jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) bedriver forskning, försöksverksamhet, utbildning samt viss uppdragsverksamhet. Huvuddelen eller ca 80 % av högskolornas och SVA:s totala resurser disponeras för forskning och försöksverksamhet, varav drygt hälften för programbunden forskning och försöksverksamhet. Totalt disponerades budgetåret 1975/76 ca 305 milj. kr.

Jordbrukets högskolor och SVA har sedan den 1 januari 1975 en gemensam styrelse, som tillika är styrelse för statens skogsmästarskola och veterinärinrättningen (djursjukhuset) i Skara (prop. 1974: 108, JoU 1974: 25, rskr 1974: 255). Från samma tidpunkt finns en gemensam central förvaltning och biblioteksorganisation. Likaså har ett gemensamt rektorsämbete, en kollegieberedning och en utbildningsberedning inrättats. Under styrelsen och det gemensamma rektorsämbetet finns vid varje högskola ett rektorsämbete. Vid varje högskola finns vidare lärarkollegium, utbildningsnämnd(er) och tjänsteförslagsnämnd. Vid lantbrukshögskolan finns dessutom ett försökskollegium och vid skogshögskolan en forskningsnämnd. Verksamheten vid SVA leds under styrelsen och det gemensamma rektorsämbetet av en föreståndare. Vid SVA finns en tjänsteförslagsnämnd och en rådgivande nämnd.

Högskolorna och SVA bedriver sin verksamhet i nära samarbete med i första hand ett flertal myndigheter och institutioner inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde och berörda delar av näringslivet. Detta återspeglas bl. a. i sammansättningen av dess styrelse.

1975 års riksdag beslutade om en reformering av högskoleutbildningen (prop. 1975: 9, UbU 1975: 17, rskr 1975: 179). Chefen för utbildningsdepartementet har tidigare denna dag lagt fram förslag (prop. 1976/77: 59) till högskolelag m. fl. författningar som avses gälla hela högskoleorganisationen, således även inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde, samt vissa andra förslag som avses gälla högskoleorganisationen inom utbildningsdepartementets område. Chefen för utbildningsdepartementet avser att senare föreslå att regeringen beslutar utfärda en förordning innehållande övriga grundläggande bestämmelser för högskoleorganisationen inom utbildningsdepartementets område. Dessa förslag bygger i huvudsak på H 75:s och sex regionala organisationskommittéers arbete.

I riksdagens beslut år 1975 förutsattes att jordbrukets högskolor även i fortsättningen skulle sortera under jordbruksdepartementet. I anslutning till riksdagens beslut om reformering av högskoleutbildningen har styrelsen för jordbrukets högskolor och SVA, i fortsättningen benämnd styrelsen, på regeringens uppdrag gjort en översyn av den institutionella organisationen m. m. vid jordbrukets högskolor. Styrelsens förslag till ny institutionell organisation har lagts fram i september 1976 och där- efter remissbehandlats.

Inledningsvis vill jag erinra om att en genomgående tanke vid utformningen av den nya högskoleorganisationen har varit att i möjligaste mån undvika en detaljerad central reglering av organisationsstrukturen och verksamhetens bedrivande. I stället är avsikten att ge styrelserna för högskoleenheterna möjlighet att själva organisera sin verksamhet på det sätt som de finner mest ändamålsenligt. Avsikten har vidare varit att skapa sådan frihet att fortlöpande förändringar kan göras med hänsyn till utvecklingen i samhället och inom utbildningen och forskningen. Begreppet högskoleenhet har därför givits en sådan innebörd att det kan utgöra den organisatoriska ram inom vilken skilda verksamheter och förvaltningsstrukturer kan rymmas. Det finns enligt min mening ingen anledning att i fråga om högskoleorganisationen inom jordbruksdepartementets område frångå detta allmänna betraktelsesätt.

Utbildningen vid jordbrukets högskolor tar i anspråk endast en mindre del av högskolornas totala resurser. Huvuddelen används för forskning och försöksverksamhet med stark anknytning till utvecklingsarbetet inom jordbruket, skogsbruket och övriga berörda näringar. Styrelsen föreslår främst med hänsyn härtill att jordbrukets högskolor även i fortsättningen bör sortera under jordbruksdepartementet. Flertalet remissinstanser har ingen erinran mot detta. Det finns inte heller enligt min

mening anledning att frångå 1975 års riksdagsbeslut i detta avseende. Tvärtom har det nära sambandet mellan forskningen vid dessa högskolor och utvecklingen inom berörda näringar ytterligare markerats de senaste åren. Exempel därpå är den omorganisation av växt- och skogsskyddet (prop. 1974: 109, JoU 1974: 23, rskr 1974: 242) samt omlokalisering av veterinärhögskolan och SVA (prop. 1970: 37, JoU 1970: 23, rskr 1970: 235) som statsmakterna redan har beslutat om och den förstärkning av resurserna för dessa verksamheter samt för övrig skoglig forskning och miljövard som har skett.

Styrelsen föreslår vidare att jordbrukets högskolor sammanförs till en högskoleenhet, benämnd Sveriges lantbruksuniversitet. Remissinstanserna har allmänt accepterat förslaget om sammanförande medan däremot benämningen har varit föremål för skilda uppfattningar. För egen del vill jag framhålla att grunden till den nu föreslagna integrationen redan har lagts genom riksdagens beslut om lokalmässig samordning, gemensam styrelse, gemensamt rektorsämbete och central förvaltning, gemensam biblioteksorganisation och vissa gemensamma beredningsorgan. När det gäller verksamheten på institutionsnivå bör erinras om att den i hög grad är inriktad på experimentell forskning, som erfordrar dyrbar teknisk utrustning och kapitalkrävande anläggningar. Sådana resurser har också tilldelats högskolorna, ofta i gemensamma lokaler, s. k. centra. Vissa gemensamma institutioner har också bildats. Högskolornas arbetsuppgifter kräver dessutom i stor utsträckning tvärvetenskapliga insatser för att tillfredsställande lösningar skall kunna erhållas. Jag biträder därför styrelsens förslag om att sammanföra de tre högskolorna till en högskoleenhet. Jag vill förutskicka att jag har för avsikt att föreslå regeringen att den benämnes Sveriges lantbruksuniversitet.

Jag vill understryka att sammanförandet av jordbrukets högskolor till en högskoleenhet främst är betingat av det framträdande behov av samverkan som finns inom utbildning och forskning. Detta behov framstår tydligt inom en rad olika områden, t. ex. det kombinerade jord- och skogsbrukets utveckling, regional ekonomi och utveckling, miljövard och teknisk utveckling liksom växt- och skogsskydd, förebyggande djurhälsovård och livsmedelshygien. Kvarvarande hinder för en effektiv och nära samverkan mellan lantbruksuniversitetets olika delar bör undanröjas i den nya organisationen. Det bör emellertid också framhållas att inom lantbruksuniversitetet en profilering av forskning och utbildning bör ske inom olika verksamhetsområden såsom jordbruk, skogsbruk, veterinärmedicin, trädgårdsnäring och landskapsarkitektur. Företrädare för de olika näringarna och berörda samhällsorgan bör därför få goda möjligheter att delta i utformningen av såväl de olika programmen för forskning och försöksverksamhet som utbildningen inom resp. sektor. Att detta kan ske inom en samlad högskoleenhet visar förhållandena vid lantbrukshögskolan, där en organisatorisk samordning skett av verk-

samheter rörande jordbruk, trädgårdsnäring och landskapsarkitektur. Lämpliga organ för verksamhetens planering har där byggts upp för vart och ett av de berörda områdena. Detta bör också bli fallet inom lantbruksuniversitetet. Det förslag som nu läggs fram syftar därför till en organisation och en förvaltningsstruktur som kan möjliggöra såväl önskvärd betoning av de olika verksamheterna var för sig som nödvändig samordning.

I organisationsförslaget framhålls att styrelsen för lantbruksuniversitetet kommer att få uppgifter som i högskoleorganisationen inom utbildningsdepartementets område ligger på flera olika nivåer. Styrelsen menar därför att samarbetet mellan styrelsen för lantbruksuniversitetet och högskoleorganisationen inom utbildningsdepartementets område i huvudsak bör ske i hittillsvarande former. Flertalet remissinstanser delar denna uppfattning eller — bl. a. UHÄ och H 75 — lämnar den utan erinran.

Chefen för utbildningsdepartementet har i anslutning till sitt förslag om högskolelag framhållit, efter samråd med mig, att den grundläggande högskoleutbildningen vid lantbruksuniversitetet bör undantas från det ansvar för samordnande planering, som kommer att ligga på de regionstyrelser som föreslås inrättade den 1 juli 1977. Detta ansvar för planering kommer således att åvila styrelsen för lantbruksuniversitetet. Det är därvid viktigt att berörda organ har kanaler som möjliggör informellt samråd om den långsiktiga planeringen.

När det gäller sammansättningen av styrelsen för lantbruksuniversitetet delar jag, i likhet med flertalet remissinstanser, uppfattningen att den nuvarande styrelsens sammansättning är väl avvägd, såväl vad avser antalet ledamöter som sättet att utse dessa. Vidare biträder jag förslaget om att inrätta ett rektorsämbete vid lantbruksuniversitetet, bestående av rektor och förvaltningschef, liksom förslaget om att det bör finnas en prorektor som ersättare för rektor.

Chefen för utbildningsdepartementet har tidigare denna dag föreslagit vissa bestämmelser rörande tjänstekonstruktionen för rektor vid högskoleenheter inom utbildningsdepartementets område samt rörande rektorstjänster, vilkas innehavare har förordnanden som gäller för tid efter den 1 juli 1977. Jag föreslår att motsvarande bestämmelser skall gälla för lantbruksuniversitetet.

Styrelsen föreslår att den nuvarande kollegieberedningen får ändrad benämning till planeringsberedningen. Den bereder bl. a. anslagsärenden och föreslås få representanter för verksamheten, de anställda och de studerande. Vidare föreslås den nuvarande utbildningsberedningen bestå med något ändrad sammansättning. En ny forskarutbildningsnämnd som skall handha frågor rörande forskarutbildningen föreslås inrättad, bestående av representanter för lärare och de forskarstuderande. Jag

biträder förslagen om planerings- resp. utbildningsberedning samt om forskarutbildningsnämnd.

Styrelsen föreslår vidare att de enskilda högskolorna består som läro- och forskningsenheter inom lantbruksuniversitetet. Därutöver föreslås att en linjenämndsorganisation införs för ledning och planering av den grundläggande utbildningen motsvarande den inom utbildningsdepartementets område. Linjenämnderna föreslås därvid få i huvudsak samma ansvarsområden som de nuvarande utbildningsnämnderna.

I fråga om lantbruksuniversitetets inre organisation anser jag, i likhet med flera remissinstanser — bl. a. UHÄ och H 75 — att denna i huvudsak kan ansluta till de allmänna principer som nu föreslagits för högskolan i dess helhet. Detta innebär att en linjenämndsorganisation för ledning och planering av den grundläggande utbildningen skapas i enlighet med styrelsens förslag. Vidare bör forsknings- och forskarutbildningsområdena vid de nuvarande högskolorna definieras som lantbruksvetenskaplig, skogsvetenskaplig resp. veterinärmedicinsk fakultet. Detta hindrar emellertid inte att de nuvarande benämningarna — dvs. lantbrukshögskolan, skogshögskolan och veterinärhögskolan — kan bibehållas i det dagliga arbetet för att beteckna resp. fakultet samt därtill anknyten grundläggande utbildning. Enligt min mening kan bevarandet av de nuvarande benämningarna ha en positiv betydelse för verksamheten, bl. a. med tanke på samarbetet med berörda näringar. Det ankommer dock på styrelsen för lantbruksuniversitetet att ta ställning i denna fråga.

Styrelsen har föreslagit att rektorsbefattningarna vid de nuvarande läroanstalterna bibehålls. Detta har avstyrkts av bl. a. UHÄ, H 75, statskontoret och Lantbrukarnas riksförbund. Jag delar dessa remissinstansers uppfattning i konsekvens med mitt ställningstagande i fråga om lantbruksuniversitetets inre organisation. En dekanus bör utses för resp. fakultet när nuvarande rektorsförordnanden utgår. Dekanus torde fylla en mycket väsentlig roll vid samordningen och profileringen av verksamheten, speciellt den programbundna, vid resp. fakultet samt därtill anknyten grundläggande utbildning. Med hänsyn till omfattningen av de arbetsuppgifter som kommer att åvila dekanus, bl. a. inom den programbundna forskningen och försöksverksamheten, kommer jag senare att föreslå regeringen att utfärda föreskrifter om erforderlig tjänstbefrielse från ordinarie arbete.

Enligt styrelsen bör lärarkollegierna få motsvarande uppgifter och sammansättning som fakultetskollegierna inom utbildningsdepartementets område. De nyligen inrättade tjänsteförslagsnämnderna består. Planerings- och ledningsorganen för försöksverksamheten vid den lantbruksvetenskapliga fakulteten föreslås oförändrad. Vid den skogsvetenskapliga och den veterinärmedicinska fakulteten inrättas en forskningsnämnd med representanter för verksamheten, näringslivet, berörda sam-

hällsorgan och de anställda för planering och ledning av den programbundna verksamheten. Under forskningsnämnden vid den skogsvetenskapliga fakulteten föreslås särskilda programkommittéer inrättade. Kollegienämnder och förvaltningsnämnder med representanter för verksamheten, de anställda och de studerande inrättas. Styrelsen för lantbruksuniversitetet föreslås vidare få möjlighet att inrätta antagningsnämnder för den lokala antagningen. I fråga om institutionsstyrelser följs i huvudsak förslagen för utbildningsdepartementets område med vissa undantag som är betingade av den omfattande programbundna forskningen och försöksverksamheten. Jag biträder dessa förslag med vissa undantag. Lärarkollegierna bör enligt min mening i stället benämnas fakultetskollegier till följd av införandet av fakultetsbegreppet. Vidare förordar jag att samma bestämmelser i fråga om möjligheten att delegera beslutanderätt till förvaltningsnämnder och kollegienämnder skall gälla inom lantbruksuniversitetet, som chefen för utbildningsdepartementet tidigare denna dag har förordat beträffande förvaltningsnämnder vid högskoleenheter inom utbildningsdepartementets område. I detta sammanhang vill jag understryka den viktiga roll som planerings- och ledningsorganen för den programbundna forskningen och försöksverksamheten samt kollegienämnden, enligt min mening, kommer att fylla för utveckling och samordning av verksamheterna inom varje fakultet samt, för kollegienämndens del, därtill anknuten grundläggande utbildning.

Styrelsen har vidare föreslagit att rektor och prorektor skall utses av regeringen resp. styrelsen efter förslag av en särskild valförsamling, sammansatt av grupperna lärare samt vissa tjänstemän inom försöksverksamheten, de anställda och de studerande i proportionen 2:2:1. För egen del förordar jag emellertid, i likhet med chefen för utbildningsdepartementet, att formerna för att inhämta förslag till rektor bör bestämmas lokalt. Det bör alltså ankomma på styrelsen för lantbruksuniversitetet att ta ställning till om förslag skall inhämtas från en valförsamling eller avges av styrelsen. Om förslag inhämtas från en valförsamling skall denna vara sammansatt i proportionen 2:2:1 enligt förslaget. Med hänsyn till den omfattande programbundna verksamheten vid lantbruksuniversitetet och styrelsens sammansättning — rektor är i denna den ende representanten för verksamheten och dess verkställande ledamot — skall därvid styrelsen yttra sig över valförsamlingens förslag. Det står vidare styrelsen fritt att inhämta förslag till prorektor från samma valförsamling som lämnar förslag till rektor. Vad gäller dekaner och prodekaner anser jag emellertid att dessa bör utses av styrelsen efter förslag av resp. fakultetskollegium, vid den lantbruksvetenskapliga fakulteten utökat med försökskollegiet. Dekanus vid den skogsvetenskapliga fakulteten bör därvid samtidigt vara rektors ställföreträdare i Umeå. På samma sätt som f. n. bör det finnas en rektors ställföreträdare i Al-

narp med hänsyn till verksamhetens omfattning där. Därutöver kan särskilda platschefer behövas på vissa övriga orter, bl. a. Skara och Garpenberg.

Styrelsen föreslår att statens skogsmästarskola inordnas i lantbruksuniversitetet som en institution, benämnd institutionen skogsmästarskolan, och att veterinärläkningen (djursjukhuset) i Skara ges ställning av institution, benämnd djursjukhuset i Skara. Jag förordar att dessa myndigheter inordnas i lantbruksuniversitetet och därvid benämnas i enlighet med styrelsens förslag. Namnet veterinärläkningen i Skara kommer dock att finnas kvar som benämning på fältstationen i Skara. I sammanhanget har domänverket, Sveriges skogsägareföreningars riksförbund, Skogsindustriernas samarbetsutskott och TCO framfört att skogsinstitutens utbildning av skogstekniker bör inordnas i lantbruksuniversitetet. Dessa instituts organisatoriska placering är f. n. föremål för utredning genom skolöverstyrelsens försorg.

SVA skall enligt styrelsens förslag lyda under styrelsen för lantbruksuniversitetet och dess beredningsorgan men i övrigt ha en relativt fri ställning. Jag biträder i likhet med flera remissinstanser detta förslag. Enligt min mening är det ändamålsenligt att betrakta anstalten och lantbruksuniversitetet som en myndighet i bl. a. vissa personal- och ekonomiadministrativa hänseenden.

I fråga om förutsättningar för de anställdas representation i olika organ inom högskolan i förhållande till lagen (1976: 580) om medbestämmande i arbetslivet, sätt att utse representanter för de anställda och de studerande i dessa organ samt bestämmelser rörande studerandesammanslutningar förordar jag att samma principer skall gälla för lantbruksuniversitetet som för högskoleenheterna inom utbildningsdepartementets område med vissa undantag, som är betingade av den omfattande programbundna forskningen och försöksverksamheten. Då det gäller representanter för allmänna intressen och samhällsorgan i olika organ vid lantbruksuniversitetet bör dessa utses efter förslag från centralorganisationer eller motsvarande med hänsyn till att verksamheten vid lantbruksuniversitetet är rikstäckande.

Den organisation som jag nu har föreslagit bör genomföras med verkan fr. o. m. den 1 juli 1977.

Regeringen har i årets budgetproposition (prop. 1976/77: 100 bil. 13) föreslagit vissa anslag för budgetåret 1977/78 till jordbrukets högskolor och SVA, lantbrukshögskolan, skogshögskolan, veterinärhögskolan, statens skogsmästarskola och veterinärläkningen i Skara. Vid bifall till regeringens förslag bör dessa medel användas för motsvarande verksamheter inom lantbruksuniversitetet. De anslagsmässiga konsekvenserna av mina förslag bör behandlas av styrelsen för lantbruksuniversitetet i dess anslagsframställning för budgetåret 1978/79. För budgetåret

1977/78 kan regeringen meddela de bestämmelser som behövs övergångsvis utan att rubba de förslag som lagts fram i budgetpropositionen. Jag vill i sammanhanget framhålla att någon anslagsomläggning vid lantbruksuniversitetet f. n. inte är aktuell.

6 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen

dels föreslår riksdagen att

1. godkänna vad jag i det föregående har förordat om inrättande av en högskoleenhet inom jordbruksdepartementets område,
2. godkänna vad jag i det föregående har förordat om inordnande i högskoleenheten av statens skogsmästarskola och veterinärinrättningen (djursjukhuset) i Skara,

dels bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag i övrigt har anfört.

7 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition förelägga riksdagen vad föredraganden har anfört för den åtgärd eller det ändamål som föredraganden har hemställt om.

Bild 1. Organisationen av jordbrukets högskolor och SVA

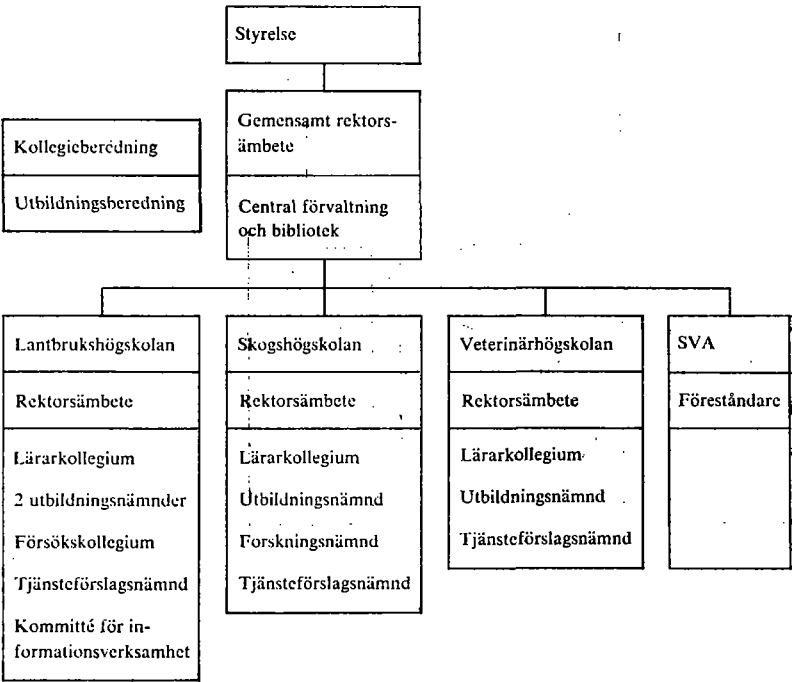
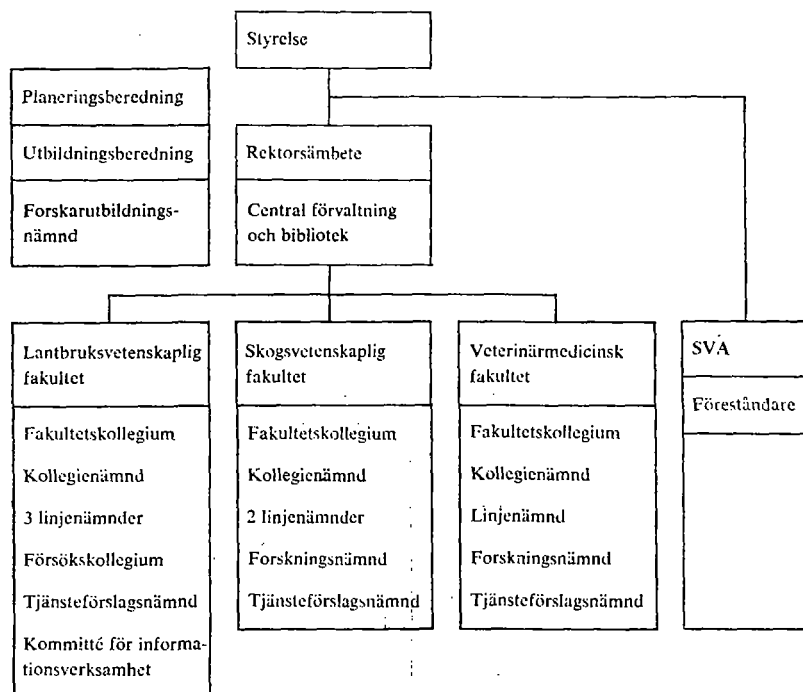

Bild 2. Organisationen av Sveriges lantbruksuniversitet och SVA

Innehållsförteckning

1 Inledning	2
1.1 Utredningsarbete och remissbehandling	2
1.2 Huvuddragen i reformeringen av högskoleutbildningen	3
2 Nuvarande organisation för jordbrukets högstskolor	5
2.1 Grundläggande förhållanden	5
2.2 Institutionell organisation	6
3 Utredningsförslaget	8
3.1 Huvudmannaskap och styrelsens funktion	8
3.2 Högskoleenhetens organisation	9
3.2.1 Allmänt	9
3.2.2 Ledningen av högskoleenheten	11
3.2.3 Gemensamma organ	12
3.2.4 Organ på högskolenivå	13
3.2.5 Institutionernas ledning	16
3.2.6 Ordning för att avge förslag till rektor	17
3.2.7 Vissa tillträdesfrågor	17
3.2.8 Anslagssystem	18
3.2.9 Statens skogsmästarskola och veterinärinrättningen i Skara	18
3.2.10 Inrättande av lokala organ	18
3.2.11 Tidpunkt för genomförande av förslag	19
4 Remissyttrandena	19
4.1 Huvudmannaskap och styrelsens funktion	19
4.2 Högskoleenhetens organisation	21
4.2.1 Allmänt	21
4.2.2 Ledningen av högskoleenheten	23
4.2.3 Gemensamma organ	24
4.2.4 Organ på högskolenivå	25
4.2.5 Övriga frågor	26
5 Föredraganden	27
6 Hemställan	34
7 Beslut	34

Bilaga. Organisationstablåer

